

תושבות בשטחים

בעקבות הסכמי אוסלו הועברו הסמכויות בעניין תושבות (מרשם האוכלוסין) בשטחים לידי הרשות הפלסטינית, ובכללן היתרים לאיחוד משפחות וכניסה מחו"ל לשטחים. אולם חלק ניכר מסמכויות אלה טעונות, ע"פ הסכמי אוסלו, אישור מראש ע"י ישראל. גם פעולות שהן בתחום אחריותה הבלעדי של הרשות (כגון רישום ילדים) אינן באות לידי ביטוי ללא הסכמה של ישראל.

פיצול הסמכויות בין ישראל לרשות הפלסטינית אינו נטול יתרונות. עם זאת, הוא מונע קשר ישיר בין הפונה הפלסטיני לבין מי שבידיו הכוח לדחות או לאשר את בקשתו ומוסיף מעגלים ביורוקרטיים נוספים. במיוחד קשה המצב כשמדובר בבקשות ייחודיות, שהפקידים הפלסטינים יודעים שאין טעם בהעברתן לישראלים. כל עוד הבקשות אינן מועברות, הן אינן נדחות בפועל ע"י הישראלים. בהיעדר טיפול (או דחייה) מצד הרשויות הישראליות, לא ניתן גם לערער על אופן טיפולן או לפנות לבית המשפט. כך נדחקות רגליהם של ארגוני זכויות האדם אל מחוץ לתמונה בתחום זה.

מאבקים עקרוניים בנושא התושבות הם כמעט בלתי אפשריים, כשהנושא כולו הפך להיות קלף מיקוח פוליטי בין ישראל לרשות הפלסטינית: כך, למשל, הוקפאו הדיונים בוועדה האזרחית המשותפת לאחר הפיגועים בשנת 1996, ולא חודשו אלא לאחר למעלה משנה. נושאים רבים שאמורים היו להיות מוכרעים בוועדות משותפות, עדיין תלויים ועומדים. כך, למשל, נושא שלילת תושבות של תושבי השטחים שרשיון היציאה שלהם לחו"ל פקע, לאחר שלא שבו במועד שנקבע בו. עניינם של מספר תושבים כאלו מצוי בטיפול המוקד, ובענייניו של אחד מהם אף תלויה ועומדת עתירה לבג"צ שהוגשה עוד בשנת 1993. אולם הוועדות שבעבר דנו בעניינים אלה שוב אינן מתכנסות, ונוהל חדש טרם נקבע. בחודש נובמבר 1998 ביקשה המדינה לדחות את אותה העתירה לבג"צ, בטענה ששוב אינה אקטואלית לאור העברת הסמכויות. העותר, חאזם נצאצרה, שוהה עד כה בשטחים בחסות צו ביניים של בית המשפט. אם תידחה העתירה יתבטל צו הביניים, כשמנגד, אין המדינה מצביעה על הליך חדש, שיאפשר לנצאצרה להעלות לדיון את ההחלטה המוטעת בדבר שלילת תושבותו.

גם בתנאים אלו מנסה המוקד - בהצלחה - לסייע לתושבי השטחים בענייני מעמדם. הסכמי הבג"צ, שהושגו בשנים עברו לאחר מאמצים אינטנסיביים של המוקד והגשת עשרות עתירות בנדון, עודם בתוקף. בני זוג של תושבים, ששהו בשטחים או קיבלו רשיון להיכנס אליהם בתקופה שמ-1989 ועד סוף אוגוסט 1992, זכאים לקבל תעודות זהות פלסטיניות מכוח איחוד משפחות, ללא שיהוי ושלא בכפוף למכסה, למעט במקרים של סירוב על רקע בטחוני. המוקד מסייע למשפחות אלו להוכיח את זכאותן ולממשה. בנוסף מייעץ המוקד גם למי שאינם שייכים לאוכלוסייה מוגנת זו.

בהסכמי הבג"צ נקבעה מכסה שנתית לאישורים של איחוד משפחות, שעמדה על 2,000 בקשות בשנה. הסכמי אוסלו עוררו ציפייה שהמכסה תוגדל, באופן שתתאים במידה רבה יותר לצרכי האוכלוסייה. הישראלים סירבו לדרישה הפלסטינית להגדלת המכסה השנתית, ובתגובה לא העבירו הפלסטינים לידי הישראלים בקשות לאיחוד משפחות בגדה המערבית. בסוף שנת 1997 החליטו הפלסטינים לחדש את העברת הבקשות לישראל גם ללא העלאת המכסה, וישראל

הסכימה לאשר בשנת 1998 בקשות גם במסגרת המכסותשלא נתמלאו בשנים קודמות. ישראל ניצלה את ההסכמה, ובינואר 1998 הודיעה לוועדת האו"מ לזכויות כלכליות וחברתיות, על הסכמתה להגדלה משמעותית של מכסת האישורים בשנת 1998.

סדר הבקשות לאיחוד משפחות המובאות ע"י הרשות הפלסטינית לאישור ישראל נקבע ע"י הרשות. המוקד מסייע למשפחות ע"י הפנייתן למשרדים המתאימים של הרשות הפלסטינית, מצוידים במסמכים הדרושים, לרבות הוכחות בדבר הגשת בקשות איחוד משפחות בעבר, בקשות שנותרו ללא טיפול עם העברת הסמכויות.